

давив... Знову тихо. Дід уже зібрався якийсь жарт кинути, та сміх повторився... Хазяї переглянулися – з кожним стуком серця їх почав огортати містичний жах або... тривожна цікавість...

– Там у нас горіхи... – пошепки висловила здогадку дружина, – може, які хлопчаки забралися поласувати?

– Ага... – кивнув нервово Степан. – Там назовні без драбини не доберешся, ще й замок на дверях...

Він важко підвівся зі стільця й попрямував до отвору в стелі, за яким таївся холод даху:

– Киць-киць! – гукнув у темну порожнечу нещільно причинених дверцят.

Тиша. Галина насторожено зітхнула:

– Давай я погукаю, бо він до тебе й на мотузці не наблизиться... Маркіз! Киць-киць!

Знову тихо... Лише гілки яблуні глухо труться об дах на його зворотному боці, мовби з іншого світу доносяться чийсь обережні кроки...

– То полізь, глянь: може, застряг десь, бідолаха...

– Оце мені морока... – невдоволено закректав старий і ступив на сходинки драбини. – Колись я тут, мов метелик, літав, а тепер...

Старе горище впустило Степана, як шістдесят років тому, коли і сонце було лагіднішим, і дощі не такими важкими... У повітрі, наче у вакуумі космосу, повільно кружляли порошинки, схожі на заблукалі далекі зорі.

– Маркіз! Киць-киць... – тихо погукав старий.

Та ж тиша... Раптом щось верескливо скрикнуло... Ще... Ще... Почувся дитячий сміх... Слів не можна було розібрати, але... такий знайомий той голос. Наче з-під землі донеслися слова Галини:

– Послухай... Там із боку саду, біля вікна на подвір'я, є той забитий дошками отвір, який ми хотіли теж зробити входом... Може, Маркіз якось туди потрапив та й не вибереться... Воно ж мов ящик тепер... Поглянь... Зима ж усе-таки – замерзне там...

Степан мовчки пішов до покинутого входу, де крізь збиті дошки пробивався тоненький струмінь світла. Що за чудасія? Хіба ж туди ми провели електрику? Не може цього бути... А хто вмикає? Та й лампа давно б перегоріла... Може, там уже провал на вулицю? Як? Хм...

Дід присів над тим входом. Знову сміх... Так близько... аж жаром обдало старого... Чому? Немає пояснення... Тремтячими долонями торкнувся дошок – одна з них, через трухляву біля цвяха, по-

вільно посунулася вниз і застигла, мов завіса перед театральною дією... Застигли очі, застигло, завмерло дихання, отерпло відкрилися вуста для слів, яких не було ще у світі людей... На пожовкле, мов давня книга, обличчя діда Степана полилося ласкаве, тепле сонячне світло... А там, унизу... Там, на всіяному пелюстками з квітучої груші подвір'ї, на маленькому триколісному велосипеду катався хлопчик... Колеса, а чи педалі, верескливо попискували... Було тій дитині не більше п'яти роців, а слідком, грайливо підстрибуючи й перекидаючись, біг... кіт! Той самий білий кіт...

На мить Степан замружився... Зараз зима... І... грушу спіяли вже давно... Це ж... я? На посохлих, вицвілих сторінках пам'яті почали оживати давні, лагідні ранки дитинства, коли ти просинався в домі раніше за всіх, а цей великий привабливий світ уже чекав тебе на ганку з оберемком пелюсток груші, меткими ластівками, росяною прохолодою споришу й забутим учора біля куців смородини велосипедом... Степан знову розплющив очі – хлопчик гладив білого kota... Воно ж так і було – тисячі холодних зим тому до них прибудився на кілька днів білий, гарний і такий великий кіт... Мама вже хотіла лишити його, але той раптом кудись зник... Хлопчик на подвір'ї сміявся... Хлопчик... Так дивно і так щемко побачити себе малого через свинцеву завісу часу, через усі печалі й помилки свого дорослого життя... Побачити себе ще не втомленим від коловоротів світу, вільним від зневіри й драгівливих турбот.

Степана вже не цікавило, як це видіння опинилося в нього на горищі: чи то здоровий глузд покинув, чи сам час переплутав свій циферблат з очима білого kota – не важливо. Важливе інше – те, як у твоїй душі стало тепло, як тане важка крига років і печалей, а лагідний, теплий вітер дитинства вимітає з душі сміття присохлої до серця злості й бундючності... І все те повільно опадає кудись униз білими білими пелюстками... Війнуло щемливим запахом квітучої груші, свіжістю нового травневого дня, далекими, небаченими горизонтами майбуття... Дід Степан плакав... Може, хвилину, може, дві... Аж поки щось пухнасте не торкнулося його руки... Маркіз довірливо підставляв свої замшеві вушка під важку долоню хазяїна, чекаючи ласки. Літо зникло. Не чути було попискування незмазаної педальки велика, а відсунута дошка на запиленому недобудованому вході на горище завмерла на останньому цвяхові, мов зламана діафрагма старого фотоапарата.

ЗАПАХ ГЛИНИ

– А ти, хлопче, бачу... не з нашого села... – скрипучий голос виштовхав Бориса із затишного обійстя його творчих ідей...

На облупленій, витертій лавці з якогось невідомого дерева сидів худий, мов будяк, дідуган.

Чоловік обережно зачинив двері магазинчика й відповів:

– Так... я в гостях тут... у вас.

– А в кого це? – не вгавав старий.

– Та... ні в кого... – Борис поклав продукти в кор-

зину багажника свого велосипеда. – Я на дві доби зняв стару хатку...

Діда, схоже, роздувала неймовірна цікавість... Він удихнув глибше, аби набратися сміливості, й випалив:

– А що ж ти тут робиш? Тут вісім хатинок лишилося. Роботи нема... І... Нічого нема...

– Художник я... Просто хочу написати картину раннього ранку за селом, от і знайшов тут у вас гарне місце. Ще й хатина покинута зовсім неподалік. Ось так...

Аж тепер старий задоволено посміхнувся, ховаючи вузлуватою рукою свої три останні, сірі, мов торішні соняхи, зуби:

– А-а-а... То ти художник... От молодець! Я теж хотів стати художником... Навіть сусідку колись намалював... Ну ще в 20 років...

– І що? Вийшло?

– Ага... Вона була потім моєю жінкою... Сорок вісім років... Казала, якби я їй не подобався, то вона за ту картину мене дишлом побила б... А я коней у колгоспі вирощував... Хоч інститут закінчив... Там, з конями, теж треба бути художником...

Він підвівся з лавки й затупцював назустріч гостю:

– А ти, коли намалюєш, покажеш?

– Добре... – посміхнувся художник.

– Бо воно ото... – сумно опустив очі дід, – до музею вже не поїду... А тут – жива картина...

«Хм... Жива картина... – подумалося Борисові, – оце сказав... Жива... Хм...»

– Так... а в якій хаті ти ото ночуєш? – спитав старий.

– А... там, де вже ліс на горі... Хатка в низині... Там ще три верби стоять, старі дуже...

– Та наше село на дні яру... А де ж?.. А! Зрозумів! – раптом його висохла обличчя посумнішало, іскорки гумору згасли... – Зрозумів...

Борис чекав. Щось загадкове, мов нічне дзеркало, постало в повітрі.

Дідусь відвів погляд кудись на курний шлях:

– Сумна там хата... Та не тільки хата... Та то хай...

– Чому «хай»? – спохватився Борис. – Кажіть до кінця. Я ж...

– Ти вже там ночував? – раптом перебив дід.

– Ще ні... Речі завіз і ось – за провізією... А що?

Старий у задумі звів брови, немов десь на їхніх вицвілих ниточках спали давно забуті часи й події... Хвильку помовчавши, мовив:

– Усі загинули там... Чоловік – від горілки, жінка, коли дізналася про його смерть, у криницю кинулась... А сина їхнього десь на трасі збили... на смерть... І тепер...

– Що? – художнику вже не подобалася ця містична історія.

– Туди ніхто не ходить... У той ярочок. Помітили, що, коли йде дощ, там чується якийсь шепіт... Правда!.. Аби я один це чув... А то ж козу пасуть люди, і тільки дощик – починається... Всі тікають. Чортівня чи що... Як буде страшно, ото хатина під зеленим дахом – моя. Приходь.

Дід поплескав художника по плечу й подріботів додому.

І не холодно, й не сиро... Лише самотнє існування...

Поза часом, змістом і світом. Вогнище спокійно потріскувало, догораючи посеред покинутого двору, й кидало на давно не білені стіни хати химерне, немов потойбічне, світло.

Борис доїв печену на вогні картоплю й прислухався до звуків ночі. Тут не було ні гудіння авто, ні голосів нічних гуляк, що гамірними ватагами частенько будили жителів його мікрорайону, ні різнокольорових вогнів реклами... Лише глибока, мов сам космос, ніч. І в тій невагомій глибині повільно пливли розсіпані в травах цвіркуни, здивовані контури дерев, кумкання жаб і обережне дихання вітру. А дідусь біля магазину, мабуть, любить страшні історії... Нудно їм тут, на дні холодного яру... Забули про їхнє село. Усі забули – і влада, і люди, і сам Господь, напевне, не згадує цей напівдикий острівець заростей із дикими осами й польовими мишами.

Борис кинув на плече куртку, що так і не захистила від комарів, і зайшов до порожньої хатини. Ліхтарик намацав обідрану, але ще не трухляву підлогу й поролоновий дорожній матрацик, що ще з полудня чекав на дивака-художника біля підніжжя давно не топленої печі. Десь на горіщі шурхотіла миша, а у вікно зазирали теплі літні зорі... На замацькані двері падало м'яке місячне світло. Тільки воно могло тепер торкатися почорнілої сталеві ручки й безсило намагатися спинити невмолимість часу. А час...

«Ті-ті-ті! Ті-ті-ті!» – маленький, електронний годинничок сповістив, що вже пів на п'яту... Лише ж приліг... Борис схопив свого розсувного мольберта й вибів надвір, поки велике помаранчеве сонце не встигло випірнути з-за росяних пагорбів.

– Як воно малюється? – знову цей дід. Знову скрушно сидить на улюбленій лавці під блазеньким магазинчиком, виглядаючи з курного шляху чи то нових гостей, чи свої забуті дні...

Борис надпив газованої води зі щойно купленої пляшки, оцінююче оглянув її й відповів:

– Майже готова робота... Завтра закінчу і – на місто...

– Думаю, завтра не буде діла...

– Чому?

– Пишуть у газеті, що вночі дощ піде... Ось...

– Печаль... – замислено стиснув вуста художник.

– Їдь додому... – раптом зазирнув у вічі старий.

– А чого ви так? – здивувався Борис.

– Та... ото ж... Не лишайся в тій хаті в дощ...

– Ой... – скривився гість так, наче надкусив згірклого огірка. – Я спокійно спав... Ніяких там привидів нема... Не...

– Як знаєш... – строгим голосом перебив дід. – Де моя хата – бачив... Не вижену... Якщо...

Він поспіхом піднявся з лавки й пошкунтильгав додому, бурмочучи під ніс щось про неухважну молодь.

І справді – надвечір небо стало наповнюватися тими сірими, нудними хмарами, через які, буває, сонця не видно й по кілька днів. З одного боку, Борис кепкував над дідовою дивакуватістю, а з іншого... Невимовне передчуття підкрадалося до розуму й нервів, беручи у в'язкі

свої пучки думки, й вимагало лишитися. А може, це цікавість? От проста, наївна цікавість творчої натури, яка, окремо від здорового глузду, шукає пригод і вибуху емоцій? Принаймні привидів я ще не бачив ніколи... От і на-малюю... Покажу друзям... Ага... А ті будуть пояснювати все тим, що я в селі обкурився сухих лопухів... Я їх знаю...

Борис посміхнувся своїм дотепним фантазіям і, закотивши велосипеда в темні сіни хати, побрів до свого килимка. За віконцем почулися перші несміливі кроки крапельок дощу. Він поволі підкрадався ближче, ближче, аж поки не забарабанив по сталевому даху, по заплетеному павутинням склу шибок і зашелестів у столітніх бур'янах попід стінами.

«Нічого, – думалося, – харчів удосталь... Завтра одягну дощовика, сховаю картину у водонепроникний чохол і...»

– Ні... – раптом прошепотів хтось...

Не прошепотів... Прошелестів... Мов суха мумія тисячолітніми вустами... Миттю спітніла долоня схопила ліхтар... Світло вдарилося об вицвілі стіни, об потріскану стелю і впало на двері... Нікого... Дощ шумів, лив свою воду аж у груди, заважаючи серцю битися, а легеням – дихати.

«Треба зібратися і... тікати...», – судомила думка. Вода лилася на стареньку хагину, мов останні її роки, і, здалося, вже була близькою та мить, коли все затріщить, заgrimлять поточені жуками балки... Стій!.. Той хтось читає мої думки? Воно сказало «ні», коли я хотів тікати... Чи як розуміти оте «ні»? Усе! Іду зараз! Це страшніше за привидів... Коли хтось чує твої думки... Дощ посилюється, плескаючи по листю столітньої яблуні, гілочка якої зазірала в проламану квартиру. Борис підвівся з підлоги, заходився скручувати килимок, і саме в цю мить шум дощу, мовби налаштувавшись на струни невідомого музичного інструмента, знову прошепотів: «Жди... Не йди... Слухай... Не бійся...»

Спину вкрили мурахи страху, розносячи холодними лапками по тілу незбагненну розгубленість. Але розум і здоровий глузд примусили язик промовити:

– Ти хто?

Потім художник не очікувано для самого себе скрикнув:

– Хто ти?!

Відповідь не забарилася. З дощу впливли, мов загадкові глибинні істоти, звуки: «Безодня...» Десь прокотився нічний грім, і дощ поволі став затихати. Мовчання...

Дід тремтячими руками тримав заяложений молоток і рівняв ним старі цвяхи, кладучи їх на іржавий шматок труби, що вже від ударів угруз у вогку землю...

Не встиг художник причинити за собою хитку хвіртку, як почув:

– А я знав, що ти прийдеш...

– Я вже нічому не дивуюся... – пробурчав Борис і зиркнув на темно-сіре небо.

– Парить... Ще дощитиме... – сказав старий.

На хвильку запанувала мовчанка. Потім старий якось роздратовано кинув убік молоток і повернувся до художника:

– Як спалося?

– Я все чув... – одразу взявся до теми Борис. – Шепотіння... Його чути лише тоді, коли йде дощ. Таке враження, що хтось керує шумом крапель... якось налаштовуючи шум у звуки слів... чи що...

– Які слова ти чув? – дід указав гостю на лавку біля корчуватої яблуні.

– Каже, щоб я його слухав, не боявся... А коли я спитав, хто він... чи воно... Була відповідь – безодня... Так село...

– Сьогодні вночі знову буде дощ, – замислено мовив старий. – Відчуваю, що ти почувеш ще щось... Може... їдь?

– Якщо бути відвертим... це мене вже завело... Мій страх стає цікавістю.

– Ти бачив потічок, що тече під вербами? Він біжить майже через увесь яр. Через усе село...

– Бачив. Я ще хотів ті верби замалювати собі... А що?

– Тут таке діло... Учора баба Саша вела козу повз нього... Баба там, на великій галявині, завжди її пасла... Так от... Іде вона вже додому і чує... от... вода в потічку щось каже їй... Навіть ім'я своє почувала...

Борис розгублено повів очима довкола – на мить прибулилася думка, що тут росте якась отруйна трава і нав'язує галюцинації всім, хто спускається в цей яр. Але...

– Так я що хочу сказати... – вів далі старий, – сьогодні вранці я брав воду з криниці... І... чув слова...

– Які? – полохливе здивування охоплювало художника.

– А ще скажу... – дід підняв суху руку майже вище власної голови, – раніше ж чули шепіт тільки в дощ, а ось... ці дні... бач, і в потічку, і в криниці...

– Так, що ви чули? Які то були слова?

– «Велике коло»...

До вечора художник бродив порожніми околицями. Його супроводжувала беззвучна пустка, знервовані комарі й древні бур'яни, яких давно нікому було покосити. Так хотілося вловити ту хвилю чи енергію, що плавно, мов стара медуза, висіла в невидимих хвилях повітря над цим селом. Зловити, осмислити, аби відчутти, осягти, чим живе ця земля і що то за голоси... Про яку біду чи радість віщує тут вода, хоч як це фантастично не звучить.

Борис, розгортаючи перед собою лапаті джунглі лопухів, послішив до височезних, кучерявих, мов зелені хмарини, верб. Там із недосяжної глибини землі тоненькою срібною ниточкою било джерело... Художник присів біля його улоговинки й, про всяк випадок озирнувшись, прошепотів:

– Що ти хочеш мені сказати?

Тихе дзюрчання води, писк комарів, запах диких квітів, вологе, важке повітря перед дощем... І більше нічого... Ні... Ще й липучий запах глини... сирості. Тиша іншого світу, іншої планети.

– Я й тебе можу намалювати, але вже сутінки скоро... Може, завтра...

Художник удихнув глибоко, натомлено та й попрямував до вже протоптаної ним доріжки. Одинокa оса заклопотано пролетіла над головою, послішаючи до ночі потрапити в свої соти.

Крізь шурхіт трави, раптом хтось мовив:
– Не спи!

Чоловік миттєво кинув погляд на той найвищий горб, що височів над селом і яром та першим ховав від цих людей сонце. Голос, схоже, прилетів звідти... мабуть. Зупинився. На схилах якимось повільно й магічно гойдалася трава, тонучи в перших несміливих сутінках. Тиша. Джерело... То було воно... Справді.

Повернувшись до хатини, Борис заходився збирати речі та прив'язувати до велобагажника свого портативного мольберта. Працювати вже не вийде... Інші почуття, інший настрій... «Не спи...», – пульсували в голові слова, наче десь між звивинами мозку виросло нове серце. Щось має статися? Хтось прийде? Може, в цих бур'янах живе якийсь монстр, і тепер... Так сиро... У хатині пахло свіжою глиною, холодною водою з дідової криниці й відсириллим вапном, що сипалося зі стін. У такій сирості можна і якусь хворобу підхопити... Нічого, завтра ранком їду додому.

Крапелька за крапелькою по шибках задріботів нічний дощ. Далеко за горбами, над яром, покотився важкий грім. Той найбільший горб дід називав Степаном. Каже, що дуже давно на ньому стояла хатина діда Степана. У Другу світову війну лише вона не згоріла. Дивувалися тоді всі – на найвиднішому місці, а вціліла... Є ж дива на світі. Дощ став упертішим, важчим, наче гнівався на цей острівець трав і самоти.

Борис дістав із рюкзака електронну книгу. Саме час почитати. Спати він не буде – передчуття. Грім обходив село в яру поза лісом і стихав, заспокоюючись. Лише вода без утоми лилася, лилася... Букви книги не несли ніякої інформації... Хоч... то не букви винні, а думки й здогадки, що перехоплювали зміст тексту й, закинувши його на сиру підлогу, підміняли собою.

Що відбувається? У яку реальність він потрапив? Страх, цікавість і хвилювання гойдали свідомість, мов натомленого рибалку в хиткому човнику... Гойдали... Гойдали? Раптом художник рвучко підвівся зі свого килимка... Що це? Дім заскрипів, плавно загойдався... Здавалося, він їхав по якійсь в'язкій тванюці, не вгрузаючи і не спиняючись. Дощ не вгавав. Він лив ще нахабніше... Наче розпачливий пасажир «Титаніка», Борис заметався по кімнаті, від велосипеда до виходу, від вікна до килимка...

– Гора... Усі на гору... – раптом зашепотів... ні, аж зашипів голос...

Художник мовби тільки цього й чекав. Уже не було важливо, що то за голоси і як це все сприймати. Миттю чоловік викотив велосипеда й, розсікаючи собою стіну дощу, понісся до знайомого діда, не усвідомлюючи й не розуміючи такого рішення. По-іншому не могло й бути.

Старий не спав. Маленьке віконце рожевим, теплим вогником нагадувало, що тут є люди... Ледве скрипнула блаженка хвіртка – дід уже був у дверях:

– Я все знаю... Я все чув... Зараз... бігом до магазину... Розбудимо село...

– А чого до магазину?

Дід накинув на плече потертий шкіряний лантух:

– Там висить шматок труби й молоток... Ми б'ємо в той дзвін, коли біда якась...

Вони вийшли з подвір'я в сирі сутінки дощу й тривоги. Бориса пройняв дрібний дріж, наче він їхав по пересохлій поверхні поораного поля:

– А... що ми скажемо людям? Чого розбудили їх?

– Поки ти малював, ми тут збиралися... Все звели до купи... Виходить, щось тут буде погане... А сьогодні ввечері голос криниці сказав, щоб ми всі... всі вийшли на гору Степана.

– Ой!.. – мов схаменувся від якогось магічного сну художник. – Мені теж сказано, щоб усі на гору бігли... Тепер розумію, на яку... Хто ж нас попереджає?

– Яка різниця... Я, хоч і старий, а жити ще хочу...

Попереду вже виднівся червоний вогник магазинної сигналізації. Раптом нічний світ, світ дощу, стареньких парканів, густих, як сама ніч, заростей, порожніх хатин... затріщав, захитався, наполохався, мов налякана пострілом дика качка...

Земля під ногами загойдалася... Важко й ліниво... У її глибині щось загурчало низьким, скрипучим голосом, покотилося й завило невідомим гігантським звіром...

– О, Боже святий! – прошепотів дід і, схопивши молоток, почав першим несамовито бити в імпровізований дзвін. Нічну невідомість звуком заліза рознесло на шматки. Той дзвін миттю розрізав темінь і дощ, аби вихором пронестися яром і сказати всім: ви ще живі, ви – люди, і ніяка біда не може вас згубити в цій темноті!

Повітря полонила вода й задушливий запах глини. Тієї, що жовтіла на стінках дідової криниці біля самісінької води, тієї, що грілася на сонці далеких горбів над яром...

За кілька хвилин селяни вже були біля дзвону.

Аж тепер старий повернувся до художника й мовив:

– Ми ж не знайомились... Я давно нікому не довіряю, але... Мене звати Петро.

– А мене – Борис... – обережно простяг йому руку художник. У нудній темноті дві чоловічі долони потиснули одна одну так, як потискають руки бійці – кожен своєму братові перед боєм: раптом ніколи вже цього не можна буде зробити...

– Усі тут? – спитав дід Петро хриплим від нервування голосом.

– Та всі... Сьогодні ніхто й не спав... Воно нікому не дало спати... – відповів хтось із темряви.

– Роблю переключку! – строго попередив старий і заходився виголошувати імена своїх односельців.

Коли скінчили цю процедуру, дід Петро пояснив:

– Спокійно, без паніки йдемо за нашим художником. У нього гарний ліхтар... Ідемо на Степана гору... Всі чули? Документи взяли?

Із темряви почулися схвальні голоси, й маленький караван, льопаючи калужною водою, зітхаючи й прислухаючись до невідомості, рушив.

Іноді з глибини, з-під ніг чулося гудіння. А іноді ноги відчували, що земля їх не хоче носити на собі, пручається й ворочається, мов від набридливого лоскотання... Тоді хтось упівголоса, мов екскурсовод-початківець, бубонів собі під носа: «Землетрус... Це землетрус...»

Дощ ушухав... Чи надовго? Дорога тіснішала й поволі звужувалася в стежку, що вибігала з села, одним краєм спираючись об Степанову гору, а іншим впадаючи в зелене море трав на узліссі. Раптом втікачі спинилися... Страх огорнув їх колючим покривалом – за кілька кроків, позаду, почулося дивне плямкання, скавчання, сопіння... Борис миттю спрямував туди промінь ліхтаря... Від здивування люди скрикнули: виявляється, увесь цей час за ними йшов ще один караван... У світлі ліхтаря замерехтіли кілька десятків очей – попереду, притискаючи під себе мокрі хвости, йшли собаки... За ними кілька лисиць із лисенятами і вовтузилося десятка зо три пацюків... Селяни вклякли на місці. Тепер не лишалося сумнівів – тут має статися щось жахливе. Звірі знали це... Їх ніхто цього не вчив. Це люди настільки зайняті своєю вигаданою суетою, що від давніх часів стали глухими до єдності з природою. Звірі теж спинилися, ніхто не втік, вони лише підозріло косилися на пекуче світло ліхтаря.

– Не зважайте... – улівогоса застеріг художник. – Тварини теж рятуються... Пішли.

Йому хотілося плакати. Життя... Воно завжди буде сильнішим за смерть, завжди буде боротися і колись перемаже. Сьогодні теж його час.

Дощ зашумів знову. Люди крок за кроком піднімалися на Степанів пагорб, слухаючи, як у темноті віддаляється шерхит лап, гублячись у темному силуеті лісу. Лишилися тільки собаки. Вони, нарешті знайшовши своїх хазяїв, жалібно скавчали й лизали їм руки. Може, заспокоювали, а може, самі шукали розради...

Якби це був день, то зі Степанової гори можна було б розгледіти село. Яблунові сади, строкаті стрічки городів, різнокольорові дахи стареньких приземистих хатинок... Коли тут ще були діти, вони не злазили з цього пагорба. Діти ж люблять дивитися на наш світ із висоти. То ховаються в гілках дерев, то під стелею, на шафі... Може, тому, що так пізнають довкілля, а може, тому, що ще вміють бачити все з висоти...

Маленька бабуся, нарешті кинувши в траву смішного портфелика з документами, чи то спитала, чи то ствердила:

– Так... Може, й нічого не буде... У мене борщ свіжий на плиточці лишився...

Усім стало сумно... Уявили, як самотньо в хатині, де смачно пахне борщем, але... порожньо. Хіба ж так буває?

Дощ, дедалі сильнішаючи, купав блаженські дощовики на стомлених постаях. Шморгаючи носами, як діти після катання на санках, селяни стояли і марно силкувалися розгледіти обриси свого села. Час не квапився, лився набридлим дощем і байдуже бродив довкіл яру. Так було,

доки важкі дощові хмари не посвітлішали і ще не видиме сонце почало по маленькій квітці на пагорбах звільняти світ від мороку.

Дід Петро першим порушив мовчанку:

– Оце думаю... Не будемо спішити... Бо, мабуть, хтось уже по борщ зібрався...

– Півні мовчать... – озвався сивий і колючий, мов реп'ях, чоловік.

– Так воно ясно... – відповіла жінка в довгому коричневому дощовику. – Вони ген на пагорбі вже бігають. За нами.

Озиралися. Справді, неподалік од людей біля покинутого трухлявого воза безпечно гуляло кілька десятків курей... Півні мовчки спостерігали за своїм гаремом...

– Тепер ясно... – схвилювано скрикнув дід Петро. – Їм страшно. – Гляньте... По селу біжить річка... Молодці, що не зачиняли курники... Жаль пташку...

– Річка? – перепитав Борис, і саме в цю мить щось заревло, застогнало, заклекотало в яру... Війнуло сирією глиною, затрусило деревами, заторохтіло яблуками в садах, задзеленчало склом у вікнах, затріщало стінами...

Мов дракон, що спав століттями під пологими горбами, захрипіла земля, засичала невідома порожнеча під травами і... село в яру стало повільно опускатися, меншаючи перед очима... Сяючи голубими вогнями, заревли електричні дроти на стовпах, падаючи на тріснуті дахи. Утікачі закричали... Хтось плакав, хтось молився, а хтось мовчав у німому жаху, спостерігаючи, як його домівка стає тванюкою. За кілька хвилин село перетворилося на велике в'язке озеро, чимале коло посеред яру... А води більшало, й вона стрімко бігла до лісу, несучи на собі уламки життів, мрій і печалей.

Клекочучи огидним монстром, глибина проковтнула вулиці, будинки, городики, криниці... Пахло глиною...

– Я ніколи не була в Італії, – Нагалья ніжилася на теплому піску, вдихаючи солоне повітря моря.

– Мені сумно, – відповів Борис. – Так виходить, що я заробив гроші на біді людей.

– Чому?

– Син однієї бабці, родом із того потонулого в карстовому проваллі села, живе тут, в Італії. Він і купив мою картину. Це ж його село було теж... Піду, пірну з того каменя...

Художник, ледь тримаючись на слизких камінцях, дійшов до валуна, за яким починалася глибина, й сів напочіпки. Сонце теж купалося в прозорих хвилях моря, розсипаючись на мільярди маленьких світил. Вода пінилася, омиваючи камінь. Борис зібрався пірнати, напружився...

– Слухай... – сказали хвилі...